

ARMÉNS FLOTTA OCH KRIGEN I ÖRESUND.

av 1:e intendent Thomas Roth

Att arméns flotta, eller skärgårdsflottan som den också kallades, var en viktig del av den svenska krigsmakten under krigen i Finland 1788-90 och 1808-09 är sannolikt känt för många historieintresserade. Mindre känt är väl att denna småbåtsflotta i flera år vid 1800-talets början också hade Öresund som operationsområde, vilket denna uppsats skall behandla. Främst behandlas perioden 1801-1809.

Arméns flotta

Uppkomsten av en särskild flotta av mindre fartyg var en direkt följd av erfarenheterna från Stora Nordiska kriget. De ryska härjningarna längs kusterna hade visat på svårigheterna att försvara framför allt Finland mot en flotta av roddfartyg, som kunde röra sig inomskärs, utan risk att bli angripna av den svenska linjeflottan. Under 1700-talet framstod det som allt tydligare att den som behärskade skärgården med dess trånga farleder, hade möjligheter att landsätta en armé i fiendens rygg samt att avstänga hans förbindelser och underhållstransporter. Genom anläggandet av marinbasen Kronstadt utanför S:t Petersburg hade den ryska galärflottan nu nära till riksgården och södra Finlands skärgård. De svenska flottbaserna, främst huvudbasen i Karlskrona, anlagd för att möta det danska hotet, låg nu strategiskt avlägset. Behovet av en stark skärgårdsflotta och en eskaderhamn i Finland, blev därför uppenbart.

Fartyg avsedda för strid i skärgårdarna var i och för sig ingen nyhet i Sverige, sådana hade funnits under lång tid, men efter de ryska härjningarna började man också att bygga galärer efter fiendens förebild. Satsningen blev större mot 1700-talets mitt och under kriget mot Ryssland 1741-43, drogs nyttiga lärdomar. Utvecklingen ledde 1756 till en uppdelning så att ansvaret för skärgårdsflottan överfördes från Amiralitetskollegiet till Krigskollegiet. Den kom nu att kallas Arméns flotta och landet fick därigenom två olika flottor med olika krigsuppgifter. Detta ledde naturligtvis till en konkurrens om de ekonomiska anslagen och till en partipolitisering, då arméns flotta dominerades av hattpolitiker med revanschistiska mål, medan örlogsflottans ledning ansågs bestå av företrädare för mösspartiet.

Under Augustin Ehrensvärds (1710-1772) starka ledning utvecklades arméns flotta kraftigt, samtidigt som Ehrensvärd också skapade fästningen och flottbasen Sveaborg. Huvudstationerna fanns i Stockholm och Sveaborg medan mindre eskaderstationer etablerades i Göteborg, Stralsund och Åbo samt på ett par andra platser i Finland. Arméns flottas officerskår kom p.g.a. den nyskapande verksamheten att framstå som något av en intellektuell elit inom den svenska krigsmakten och tjänstgöringen där tycks ha varit meriterande, även för civila befattningar. Rekryteringen hade också drag av ståndscirkulation. Det framstår som om det skulle ha varit lättare för en oadlig och/eller fattig officer att vinna avancemang inom arméns flotta än inom örlogsflottan och armén. Skärgårdsflottan gynnades också av Gustav III och gjorde mycket uppmärksammade insatser under ryska kriget 1788-90. Slaget vid Svensksund, Sveriges största seger till sjöss, den 9 juli 1790 vanns av arméns flotta, inte av örlogsflottan.

Bakom de nya fartygs- och båttyperna stod den tidens främste fartygskonstruktör, nämligen Fredrik Henrik af Chapman (1721-1808), så småningom varvsamiral i Karlskrona. Efter hans ritningar byggdes de större fregatttyperna Turuma (170 man, 11 12-pundiga kanoner) och Hemmema (310 man, 18 12-pundiga kanoner), samt de mindre typerna Udemma och Pojama. Namnen var hämtade från de finska länsnamnen och flera versioner av de olika fartygstyperna

byggdes under 1700-talets senare del. Det har dock diskuterats hur effektiva dessa fartyg egentligen var. De stora serierna av små, men mycket användbara kanonslupar och de mindre kanonjollarna var sannolikt viktigare.

Kanonslupen, den mest använda fartygstypen, var en billig konstruktion som gick relativt snabbt att tillverka. Den krävde heller inte någon större besättning, i regel c:a 60 man. Kanonslupen enligt den 1804 fastställda modellen var drygt 20 meter lång, 4,5 meter bred och hade ett djupgående på 1,5 meter. Den var utrustad med två sprisegel men roddes ofta, framför allt vid strid. Den normala var att manskap ur arméförband tjänstgjorde som roddare och vanligtvis fanns 15 par åror med två man vid varje. Alla regementen löpte risken att behöva kommendera manskap till tjänstgöring som roddare, vilket är anledningen till att Livgardets dragoner (K 1) är ett av de sannolikt mycket få kavalleriförband som har en sjöslag (Svensksund) som segernamn på sitt standar. Kanonjäreerna som betjänade kanonerna ombord tillhörde dock arméns flotta och bestod huvudsakligen av värvade soldater. Arméns flotta hade vid dess inrättande också fått överta ett antal indelta båtsmän från örlogsflottan.

Sluparna var vanligtvis utrustade med en 24-pundig kanon i för och akter samt 4 nickhakar. De stora pjäserna vägde 1900 kg, mynningens diameter var 15 cm och kulans vikt var cirka 11 kg. På avstånd under 1200 meter sköt man direktriktad eld (kärnskott) och på avstånd upp till 2000 meter användes rikoschettskott. Den normala ammunitionstilldelningen var 20 skott per kanon och eldhastigheten var ett skott på 4-5 minuter. Nickhakarna, små vridbara pjäser avsedda för närstrid, vägde 250 kg, hade 4,5 cm:s kaliber och kulans vikt var 1,3 kg. Slupens eldkraft var stor, medan målytan var relativt liten. Det fanns också kanonjollar och barkasser med en 24-pundig eller 18-pundig kanon som bestyckning. Skärgårdsflottan hade också ett antal stora galärer med 20 par åror, men i liket med skärgårdsfregatterna kom dessa inte till användning i Öresund. Den stora nackdelen med sluparna var att det inte fanns förläggingsutrymme för besättningen. Ombord förvarades i regel mat för 8 dygn och vatten för 4-5 dygn, men man måste bivackera och laga mat iland. De odäckade öppna sluparna gav dåligt skydd för väder och vind, vilket naturligtvis var särskilt besvärligt under vinterhalvåret. Detta spelade väl en mindre roll i skånska farvatten, men var ett kännbart problem i Finska viken och Ålands hav. Under kriget 1808-09 kom manskapet vid årona till stor del att utgöras av lantvärnssoldater, som oftast var sämre utrustade än andra förband. Arméns flotta i de norra delarna av Östersjön kom därför att drabbas särskilt hårt av sjukdomar.

Vid seklets början utgjordes arméns flottas totala personalstryka av cirka 165 officerare, 250 underofficerare, 30 spel, 1.330 manskap och 1.500 indelta båtsmän. Vid krigsutbrottet 1808 fanns 11 skärgårdsfregatter, 27 galärer, 135 kanonslupar och 83 kanonjollar i tjänst, förutom ett stort antal obestyckade fartyg, båtar och jollar.

År 1803 förenades den fredsmässiga ledningen för de bägge flottorna, genom bildandet av Förvaltningen för sjöärendena under ordförandeskap av chefen för arméns flotta.

Krigshändelserna i Öresund vid 1800-talets början.

Revolutions- och Napoleonkrigen kom tidigt att beröra Skandinavien och hade att göra med tillträdet till Östersjön via Öresund. Under intryck av revolutionskrigen på kontinenten ingick Sverige, Danmark, Ryssland och Preussen i december år 1800 ett väpnat neutralitetsförbund för att hindra de krigförande staternas, framför allt Frankrike och England, tillträde. England mosatte sig detta och framför allt den neutrala konvojeringspolitik som danskarna tillämpade. Man ville på alla sätt hindra handel med Frankrike och kontrollera handelsvägarna. Efter flera komplicerade diplomatiska turer ledde dessa motsättningar till att England i mars 1801 sände en flotta på 50 större fartyg – häribland 20 linjeskepp om minst 74 kanoner – mot Östersjömakterna. Befälhavare var amiralen Sir Hyde Parker, med amiralen Lord Nelson som ställföreträdare. Danmark och därefter Ryssland och Sverige skulle tvingas ut ur neutralitetsförbundet. Efter att

den 30 mars ha passerat Kronborg (Sundet är här knappt 4.000 meter brett och de danska kanonernas längsta skottvid var 1.600 meter) gick britterna under Nelson den 2 april till angrepp mot den danska flottan på Köpenhamns redd. Ett efter ett bekämpades de danska fartygen, som med stöd av befästningar iland låg för ankar längs en defensionslinje. Efter fyra timmars strid hade Nelson tilltvingat sig kontrollen över inseglingens rännan Kongedybet. Örlogsflottan med dess varvsanläggningar och staden Köpenhamn kunde nu beskutas utan hinder. Inför detta hot begärde danskarna förhandlingar, vilket ledde till ett vapenstillestånd och att Danmark lämnade förbundet. Den svenska flottan hade inte hunnit att gå till sjöss snabbt nog för att hindra inseglingen i Öresund och fick sedan order att avvakta händelseutvecklingen. Britterna fortsatte in i Östersjön och demonstrerade sin existens utanför Karlskrona och Reval, utan att några stridshandlingar företogs. Genom intervention av den nye ryske tsaren Alexander I, förmåddes Sverige att i princip gå med på de engelska villkoren. Neutralitetsförbundet var därmed i praktiken upplöst. Mot slutet av juli seglade den engelska flottan hem, men nu använde man sig för första gången av Stora Bält. Själland hade nu verkligen blivit en ö, även ur strategisk synpunkt.

Efter dessa dramatiska händelser var det under några år åter lugnt vid Öresund. Danmark-Norge försökte föra en neutral politik medan Sveriges hållning under den Napoleonhatande Gustav IV Adolf blev allt mer fientlig mot Frankrike. I oktober 1805 förklarade Sverige, i allians med England, Ryssland och Österrike krig mot Frankrike. Planen var att i samverkan med engelska och ryska förband försöka besegra fransmännen i norra Tyskland, men efter hand som Napoleon gick segrande fram på kontinenten, försämrades läget. Efter många vapenvilar, marscher- och kontramarscher, förhandlingar och mindre drabbningar tvingas svenskarna till slut evakuera Svenska Pommern i september 1807. Fred utan landförluster slöts formellt inte förrän 1810. För Rysslands del avslutades kriget med fredsfördraget med Frankrike i Tilsit i juli 1807, vilket anslöt Ryssland till kontinentalblockaden, riktad mot Englands handel. På sikt gav fördraget också Ryssland fria händer att erövra Finland.

Frankrikes mål var nu att tvinga även Danmark och Sverige att ansluta sig till kontinentalsystemet och att stänga Öresund. Därmed skulle handeln med de för Englands flotta så viktiga förnödenheterna timmer och tjära kunna hejdas. Napoleon ville också komma över den danska flottan. Läget för Danmark blev inte bättre av att England inte stillatigande avvaktade händelseutvecklingen. Den 3 augusti 1807 ankom en stark engelsk flotta med 26.000 soldater ombord under amiral Gambiers befäl till Öresund. I augusti var Själland effektivt blockerat och den danska arméns huvudstyrka, som under kronprinsen-regentens Fredriks (VI) befäl stod i Holstein i avvaktan på ett franskt angrepp, var därmed avskuren från huvudstaden. Engelsmännen krävde antingen allians med England och den danska flottan ställd under engelskt befäl eller utlämnandet av flottan som pant för Danmark-Norges neutralitet. Något svar kom aldrig och den 16 augusti gick engelska trupper iland under Sir Arthur Welleslys, den blivande hertigen av Wellington, befäl. De dåligt utrustade och utbildade danska lantvärnsförbanden splittrades i "träskoslaget" vid Köge och Köpenhamn omingades. Under tre nätter blev staden utsatt för historiens första terrorbombardemang och man beräknar att cirka en femtedel av bebyggelsen brann ner. Under press från befolkningen tvingades stadens kommandant att kapitulera och utlämna flottan. Den 20 oktober kunde engelsmännen lämna Själland efter en av historiens mest lyckade amfibieoperationer. Med sig förde de 15 danska linjeskepp, 15 fregatter, 7 briggar och ett antal mindre fartyg. Dessförinnan hade engelsmännen bränt 4 linjeskepp som varit under byggnad i Köpenhamn. Segern var vunnen men följden blev att Danmark allierade sig med Napoleon. Nu var Sverige, som så många gånger förr, hotat från två håll.

Sverige mellan två eldar

Natten den 21 februari 1808 gick ryska trupper utan föregående krigsförklaring över gränsen till Finland och den 14 mars överlämnade den danske ministern i Stockholm Danmarks

krigsförklaring. Det första halvåret under 1808 kom kriget mot Danmark att ta huvuddelen av Gustav IV Adolfs uppmärksamhet i anspråk, till förfång för fronten i Finland. Kungen hoppades att kunna erövra Norge och kom senare att umgås med planer på en invasion av Själland. Inledningsvis fick generalguvernören och fältmarskalken Johan Christopher Toll order om att vidtaga åtgärder för att möta det danska hotet.

Den danska inställningen till kriget var från början tveksam. Naturligtvis var man intresserade av en erövring av delar av Sverige, men Napoleon var en besvärlig allierad. Kejsaren krävde att en invasion skulle utföras under franskt överbefäl och skickade marskalken Jean Baptiste Bernadotte, vid denna tid fransk guvernör i hansestäderna, till Danmark..

Den 5 mars satte sig Bernadotte i rörelse mot Danmark, med en armé bestående av 12.500 fransmän, en spansk kår om 14.000 man och en holländsk division om 6.000 man. De disponibla danska trupperna uppgick till 12.500 man. Bernadotte drabbades omedelbart av svårigheter. Allvarligast var att våren kom tidigt och därmed hindrades inte den engelska flottan av isproblem. Redan i mitten av mars kunde den engelska flottan gå till danska farvatten och hotade därmed alla rörelser över vattenvägarna. Bernadottes trupper fick stanna på Jylland och Fyn. Napoleon gav nu order om att de franska trupperna skulle avbryta sin framryckning mot utskeppningshamnarna och danskarnas situation blev allt alvarligare. Man befarade en svensk erövring av Norge och fälttåget verkade vara avslutat innan det kommit igång.

Vid underrättelsen om det ryska angreppet ville Napoleon sätta igång invasionen mot Sverige men engelsmännens närvaro gjorde ett sådant företag så gott som omöjligt. Visserligen har danskarna på kort tid lyckats bygga upp en småbåtsflotta, men dessa var naturligtvis inte någon värdig motståndare för de engelska linjeskeppen. Innan Bernadotte fattat något beslut kom den 1 april en ny order från kejsaren, som innehöll så många reservationer och förhållningsregler att Bernadotte lugnt kunde avstå från att omedelbart gå till aktion. Politiska omvälvningar i Spanien medförde också att de spanska trupperna blivit opålitliga och i mitten av april var de dansk/franska planerna på en invasion i praktiken avskrivna.

De svenska åtgärderna kring Öresund

Arméns flotta hade varit verksam i Öresund sedan hösten 1805. Då hade nämligen en bataljon kanonslupar från Göteborgseskadern förlagts till Malmö, under namnet Malmö eskader eller eskaderdivision. Som eskaderhamn utnyttjades sydöstra delen av fästningsgraven som omgärdade Malmöhus och norra delen av nuvarande Slottsparken. Förläggningstrymmen fanns i fästningen. Förberedande arbete hade vidtagits redan 1803 då man började gräva en kanal mellan stadens båthamn och fästningsgraven. Kanalen försågs med stora slussportar för att även kunna användas som docka, men uppgifter om så verkligen skedde saknas.

Sedan Svenska Pommern i augusti-september 1807 besatts av franska trupper, förflyttades den Pommerska eskadern, även benämnd Stralsunds eskader eller eskaderdivision, till Landskrona. Den aldrig fullbordade fästningsön Gråen utanför hamninloppet hade använts som tillfällig bas redan 1790-92 och kung Gustav Adolf hade bevittnat slaget på Redden från dess murar. Ett varv hade anlagts på ön redan på 1760-talet och det kom nu åter till användning. Förläggningstrymmen disponerades i Adolf Fredrik-kasernen, nuvarande Landskrona museum.

Redan innan den danska krigsförklaringen hade fältmarskalk Toll den 25 februari, med anledning av oroande underrättelser från Danmark, vidtagit vissa krigsförberedelser. Samtliga indelta trupper som skulle lyda under honom, det s.k. generalbefälet vid södra gränsen, hade fått order om vara redo för uppbrott och de värvade förband fick order om att hemkalla sina permittenter. Detta gällde främst Konungens Eget värvade regemente om 650 man som var garnisonerat i Landskrona och Drottningens Livregemente om knappt 600 som låg i Malmö. Dessa båda förband beordrades också att sända besättningsmanskaper till skärgårdseskadern på

respektive orter. Så snart isen medgav skulle fyra kanonslupar utläggas i inloppen till vardera hamnarna.

Kungen hade utfärdat rustningsorder för de bägge flottorna redan den 9 februari, så förberedelsearbetena var redan igång. Längs Öresund organiserades posteringar för kustbevakning, men så länge isen kvarlåg, var läget enligt Tolls bedömning inte omedelbart hotande.

Varvsarbetena i Malmö och Landskrona fortskred så raskt att vid de båda eskaderdivisionerna de fyra första kanonsluparna var färdigreparerade och beredda att mottaga utrustning vid februari månads slut. Övriga fartyg var färdiga vid Malmödivisionen den 14 och vid Landskronadivisionen den 21 mars. I Landskrona hade en däckad kanonslup försetts med besättning och gjorts klar den 29 februari, men för eskadrarna i övrigt dröjde det med inmönstringen. Dels saknades personal och dels var isbildningen så stark att Toll först i slutet av mars började ge order om inmönstring.

Som tidigare sagts skulle bemanningen vid Arméns flotta utgöras dels av den s.k. sjömilisen, d.v.s. personal från flottans stater och dels av personal från armén, lantmilisen. Bemanningen vid eskaderdivisionen i Landskrona skulle utgöras av 16 officerare och 233 man sjömilis samt 9 officerare och 739 man lantmilis; i Malmö 12 officerare och 190 man sjömilis samt 7 officerare och 528 man lantmilis. Av denna personal var i fred endast en del av sjömilisen i tjänst vid eskaderstationerna. Behoven fylldes dels genom rekvisition hos befälhavande amiralen i Karlskrona och hos generalbefälet samt dels genom inhyrning av civil personal. Bristen på underofficerare fylldes bl.a. genom anställande av kofferdistyrmän. De rekvirerade kronobåtsmännen utgick ur Norra Hallands kompani och anlände till Malmö och Landskrona runt den 10 mars. Den 18 mars befallde Toll så att divisionerna skulle utläggas och bemannas. Garnisonskommendanterna skulle på rekvisition avdela behövliga besättningar, i Malmö från Drottningens livregemente och Skånska karabinjärregementets vargering (reserv), i Landskrona från Konungens Eget värvade regemente och Skånska husarregementets vargering.

I mitten av april var Öresundseskadern, som namnet blev, så färdigutrustad. Till eskaderchef hade den 14 mars utnämnts viceamiralen von Stedingk som till sin hjälp hade en liten stab om 6-8 personer. I eskadern ingick följande enheter:

Landskrona bataljon – chef överstelöjtnanten C. Hansson – bestod av 17 kanonslupar (därav en däckad), en kokslup och ett proviantfartyg. Den indelades i fyra divisioner om 4 slupar i varje.

Malmö bataljon – chef majoren C. J. Hjärne – utgjordes av ett chefsfartyg, 12 kanonslupar, en kokslup, en transportbåt och ett proviantfartyg. Den indelades i tre divisioner om likaledes 4 slupar. I slutet av april hade också arméförbanden genomfört mobilisering och uppmarsch längs Öresund. Armén i Skåne bestod bl.a. av två infanteribrigader och två kavalleribrigader med en sammanlagd styrka om ca 7.500 man. Förbanden var relativt jämt utspridda någon mil in i landet längs Sundet, med framskjutna förpostkedjor vid stränderna

Händelserna till sjöss under våren

I början av april ljusnade läget betydligt för den svenska sidan. Redan i mars hade en engelsk eskader under amiral Parker skänkt en viss trygghet åt Skåne, men nu ökade överlägsenheten ytterligare genom ankomsten av en ny engelsk eskader, som den 13 april ankrade utanför Råå. Befälhavare var amiral Hood, som i sin tur stod under befäl av amiral Saumarez. Dennes uppgift var att bistå svenskarna mot Napoleon och hans allierade, men Saumarez hade också order att hålla sig avvaktande mot Ryssland. Hoods eskader uppgick till 8 linjeskepp, 3 fregatter och 10 smärre krigsfartyg.

Dagen för ankomsten sammanträffade Hood med Toll i Hälsingborg, med resultat att Hood skulle lägga 2 linjeskepp mellan Ven och Köpenhamn, för att skydda konvojtrafiken och hindra ett eventuellt invasionsförsök. De svenska kanonsluparna skulle vara beredda att understödja engelsmännen. Dessförinnan hade de svenska sluparna företagit ett antal spaningsföretag mot Saltholm och Dragör utan att någon stridskontakt med danskarna uppstått. Öresundseskaderns

verksamhet kom att inskränkas till passiv vakthållning, avbrutet av ett och annat danskt överfallsförsök på svenska fartyg. Det första av dessa ägde rum den 27 april, då en dansk kapare försökte ta en svensk kolskuta norr om Hälsingborg, men jagades bort av ett par armerade svenska patrullbåtar. Dessa var ursprungligen avsedda för tullbevakning, men hade på Tolls order försetts med bestyckning och talrik besättning, för att kunna bevaka farvattnet utanför Hälsingborg. En av dessa båtar var bestyckad med tre pjäser. Senare samma dag gick två andra kapare och fyra kanonslupar ut från Helsingör och lossade några skott mot Hälsingborg. Elden besvarades av den däckade kanonslupen, som den 22 april flyttats från Landskrona. Den spärrning av de skånska hamnarna som Toll anordnat i början av mars upphävdes efterhand i april och sjöfarten började komma igång igen. Ett system med större eller mindre konvojer under beskydd av engelska eller svenska örlogsmän började utvecklas. Den 2 maj anlände den första konvojen om 15-16 fartyg till Hälsingborg på sydgående kurs, med en eskort av två brittiska örlogsbriggar. Danskarna gick ut från Helsingör med 8 kapare, två bevärade skonoter och 4 kanonslupar, men någon verklig strid utbröt inte. De engelska linjeskeppen mellan Ven och Hälsingborg satte några slupar i sjön och dessa roddes tillsammans med de svenska patrullbåtarna fram mot de danska kaparna, som följde efter konvojen. Kaparna fann det då för gott att återvända.

De engelska fartygens närvaro kom nu att motverka alla danska fartygsrörelser och en lugn period inleddes. En svensk örlogseskader under konteramiral Cederströms befäl kunde nu koncentrera sig på att stävja franska och danska kapare i Östersjön och att skydda landets södra kuster. I slutet av mars hade engelsmännen, efter en strid vid norska kusten, lyckats förstöra det sista danska linjeskeppet, vilket också förbättrade det svenska läget.

När Hodds eskader efter några veckor gick till Stora Bält och kvarlämnade endast ett linjeskepp och en fregatt började dock danskarna uppträda mer aktivt. Visserligen var risken för en dansk invasion nu överstånden, men hotet mot sjöfarten var påtagligt. Den 19 maj angrep t.ex. danska kapare svenska kolskutor på väg från Höganäs till Hälsingborg tre gånger. Den rådande osäkerheten vållade stockningar i sjöfarten och stora konvojer – ibland 50 fartyg – hopade sig både norr och söder om Öresund samt i Malmö i avvaktan på gynnsam vind och örlogseskort. För att i någon mån uppväga hotet från de snabbseglande kaparna lät Toll reparera och öka beväpningen på kronokuttern kronprins Gustav. Kuttern tillhörde tullverket och hade varit stationerad i Ystad. Den kom sedan till mycken användning som spaningsfartyg.

Det ganska passiva svenska uppträdandet, främst bevakningstjänst, under de första krigsmånaderna fick till följd att kungen fick ett ofördelaktigt intrycket av Stedingk. I kungens ögon föreföll amiralen och hans underlydande chefer inte vara besjälade av offensivt tänkande.

Storpolitik

I slutet av april och början av maj, ändrades det strategiska läget genom den ryska erövringen av Gotland och Sveaborgs kapitulation, vilket framtvängde svenska motåtgärder. Gotland kunde snabbt återerövrats, bl.a. med hjälp av trupper från Södra armén, i vad som måste bedömas som den mest lyckade svenska operationen under hela kriget. Mot slutet av maj ankrade Saumarez själv upp med en transportflotta utanför Göteborg. Ombord på flottan fanns generalen Moore med 10.000 brittiska soldater. Långa förhandlingar fördes för att komma överens om ett samfällt krigsmål. Kungen ville använda de engelska trupperna till ett gemensamt anfall mot Själland och önskade understöd från flottan för en sjöoffensiv mot Ryssland, medan Storbritannien såg Ryssland som en möjlig allierad på sikt och inte önskade skrämja Ryssland i armarna på Frankrike. Inte heller en landstigningsoperation mot Själland låg i direkt engelskt intresse. Trots detta förstärktes trupperna i Skåne inför det tänkta anfallet. Till förstärkningarna hörde det nyuppsatta lantvärnet, en slags värnpliktsstrupp i svensk tappning, bestående av utskrivna män i åldern 20-25 år. Man kunde köpa sig fri från utskrivningen och många undantag gavs för olika

kategorier av personer. Lantvärnet skulle indelas i landskapsvisa brigader och den skånska brigaden skulle innehålla 5 bataljoner om 600 man. Dessa kom dock inte att sammandras för utbildning förrän i augusti och uppgick då sammanlagt till omkring 2.700 man.

Detaljerade planer för en landstigning på Själland och ett anfall mot Köpenhamn gjordes upp men när det i juli stod klart att engelskt understöd inte var att vänta, försköts kungens intresse istället österut. Förband från den västra rikshalvan förflyttades till Finland och planerna på en landstigning skrinlades. Den engelska expeditionskåren seglade hem i mitten av juli utan att ens ha landstigit på svensk mark, för att istället användas på krigsskådeplatsen i Spanien.

Som tidigare nämnts utgjordes en stor del av trupperna under franskt befäl i Danmark av spanska förband. Situationen i Spanien hade under våren hastigt förändrats, den spanske monarken hade fängslats och istället hade Napoleon låtit en av sina bröder beträda den spanska tronen. I protest mot detta hade en militärjunta bildats som trätt i allians med Storbritannien. Fransmännen försökte hålla de spanska förbanden på Jylland och Fyn i okunnighet om händelseutvecklingen, men genom engelsk förmedling fick spanjorerna kännedom om läget i början av juni. Den spanske befälhavaren, markis de la Romana, beslöt att verkställa ett uppror mot fransmän och danskar. Upproret genomfördes den 7 augusti och lyckades nästan fullständigt. Den 13 hade de la Romana förenat över 9.000 man på Langeland och innan framryckande danska och franska trupper hunnit ingripa inskeppades spanjorerna på en flotta. Denna bestod av en engelsk örlogseskader samt 74 engelska och beslagtagna danska transportfartyg, under befäl av konteramiralen Keats. De två spanska regementen som varit förlagda på Själland, kunde dock inte undkomma utan blev internerade av danskarna.

Den engelska flottan seglade till Göteborg, där omlastning skedde till större fartyg. Ett fartyg inkom emellertid till Hälsinborg med 700 spanjorer, som efter ett mycket välvilligt mottagande från befolkningens sida, till fots fortsatte marschen till Göteborg. Den 13 september avseglade transporten till Spanien och Keats fortsatte att patrullera de danska farvattnen.

Krigshändelserna till sjöss under sommaren

Liksom tidigare inskränkte sig krigshändelserna till sjöss ganska obetydliga kaperier eller kaperiförsök, varvid danskarna som tidigare visade den största företagsamheten. En sjöstrid av något större omfattning ägde dock rum den 9 juni i Flintrännen söder om Saltholm. På Malmö redd befann sig denna dag en större konvoj, på väg sydvart, bestående av 76 handelsfartyg. Konvojen eskorterades av ett engelskt bombfartyg ("bombkitz") och tre engelska kanonbriggar. I Malmö låg tre divisioner av skärgårdseskaderns Malmöbataljon och två divisioner av Landskronabataljonen, tillsammans ett chefsfartyg och 20 kanonslupar. På morgonen var vinden laber, men friskade i under dagens lopp, så att kanonsluparna i Malmö måste förhalas till den inre hamnen. Vid 15.30-tiden på eftermiddagen avseglade konvojen, utan att följas av eskadern, som av den hårda vinden hindrades att gå ut.

Vid Dragör låg en dansk flottilj under befäl av kommandören Kieger, bestående av 21 kanonslupar, indelade i två bataljoner, och 7 mörsarslupar. Denna flottilj löpte ut så snart konvojens avsegling från Malmö redd iakttogs och mötte de engelska örlogsfartygen söder om Saltholm vid 18.00-tiden. De engelska fartygen styrde sydväst ut för att passera väster om Lillegrund. Den ena bataljonen gick till anfall och lyckades efter några timmars strid tvinga örlogsbriggen Turbulent att stryka flagg samt tillfoga ett av de andra fartygen avsevärd skada. Den andra bataljonen försökte nå konvojen, men denna lyckades till större delen undkomma tack vare sin högre fart. Dock förlorades 11 fartyg som blev avskurna från huvudstyrkan av danskarna. Av dessa togs 6 som priser och infördes till Dragör, medan fem gick på grund vid Lillegrund och blev uppbrända. Briggen Turbulent fördes till Köpenhamn där den så småningom införlivades med den danska flottan.

Först vid 17.30, då vinden bedarrat, fick major Hjärne order av viceamiral Stedingk att gå utmed divisionerna och understödja konvojen och eventuellt försöka återta erövrade fartyg. Klockan 18.30 var alla sluparna på väg mot grunden söder om Saltholm. Där upptäcktes de danska kanonsluparna inne bland konvojfartygen och några av dessa syntes ståva in mot det danska landet, följda av danska slupar. För att återerövra de tagna priserna försökte Hjärne styra ner mot Dragör, men dessa befann sig på för stort avstånd. Hjärne lät vid mörkrets inbrott, då man förlorade navigeringsmärkena ur sikte, divisionerna ankra för att invänta gryningen. När så vinden åter friskade i, ville Hjärne inte längre riskera sina slupar utan styrde tillbaka mot Malmö. På återvägen mötte en order från viceamiralen att anfälla fienden och återtaga vad som återtagas kunde. Då Hjärne ansåg det lönlöst att vända om i mörkret, begav han sig i sin slup in till Malmö, för att framlägga sin mening för Stedingk. Denne vidhöll emellertid sin order, men gjorde tillägget att om Hjärne vid dagbräckningen fann, att inget gick att uträtta, skulle han återvända.

Återkommen till eskadern lät Hjärne denna ånyo sätta kurs mot Saltholm. I gryningen upptäckte han fyra brända skepp och tre priser som låg under Dragörs kanoner, men ansåg sig inte kunna uträtta något. Då besättningarna dessutom var uttröttade av det ständiga roendet fram och åter, fick eskadern återgå till Malmö. Några dagar senare återvände de två Landskronadivisionerna till sin ordinarie förläggningssort.

Kungen, som av de inkomna rapporterna fann att eskadern inte uppträtt tillräckligt kraftfullt, befallde tillsättandet av en krigsrätt för att närmare utreda omständigheterna. I samband med detta försattes Stedingk och Hjärne ur tjänst, varvid överstelöjtnant Diedrichs fick befälet över eskadern i Sundet och kapten Dorph över Malmö bataljon. Inte förrän i april 1809 avslutades ärendet efter överklagande i Högsta domstolen, som fann att Hjärne inte kunde lastas. Stedingk hade frikänts redan tidigare.

Några dagar efter ovannämnda strid kom en annan stor konvoj från Kattegatt in i Öresund. Denna, som ankrade på Malmö redd den 14 och 15 juni, bestod av 73 fartyg, som bl.a. fraktade engelska gevär och ammunition till Stockholm. Konvojen eskorterades av det engelska linjeskeppet Africa, två bombskepp, två briggar och den svenska örlogsbriggen Maria. Medan konvojen kvarlåg på redde fick Toll order av kungen, att själv befatta sig med sjöärenden. Toll beordrade Stedingk, som då fortfarande förde befälet, att överlägga med chefen på Africa och att ständigt vara beredd att gå offensivt till väga. Diedrichs fick också denna order då han övertog befälet den 23 juni.

Den 26 på morgonen avseglade omsider den stora konvojen, varpå Diedrichs med 22 kanonslupar löpte ut mot Dragör. Här låg den danska eskadern, bestående av 30-40 kanonslupar och mindre fartyg samt 3 flytande batterier, stridsformerade tätt under land. Den svenska eskadern bildade linje ungefär i höjd med Saltholm, med front mot danskarna och med de engelska krigsfartygen, nu förstärkta med den svenska fregatten Camilla, på vänstra flygeln. Båda motståndarna förblev i samma läge under hela förmiddagen och under tiden passerade konvojen ostört bakom den svenska linjen genom Flintrännen ut i Östersjön. På aftonen återvände Diedrichs utan att ha anfallit danskarna. Toll ville efter detta en gång för alla undanröja det danska hotet från Dragör, men befästningar och grund lade hinder i vägen för någon större aktion. De danska sjöstridskrafterna lämnades ostörda. För att öka möjligheterna för ett angrepp förhyrdes 8 fartyg, som utrustades i Landskrona och som bestyckades med var sin mörsare. Betjäning till mörsarna hämtades från Södra arméns artilleribrigad, medan befäl hämtades från kanonsluparna. Dessa blev i sin tur ersatta av befäl från de truppförband som lämnade besättningar till skärgårdseskadern. Under hösten blev det aktuellt att använda fartygen i den finska skärgården, men deras otillräckliga sjövärdighet gjorde att man avskrev planerna. Efter en utflykt till Karlskrona återkom mörsarfartygen till Skåne i början av november.

För att ytterligare stärka försvaret övervägdes även ett befästande av Ven, men planen övergavs, främst eftersom tillgången på dricksvatten på ön inte var tillräcklig för den avsedda garnisonen.

Sjökriget under hösten och vintern

Under hösten fortsatte danskarna sina djärva kaperiförsök. Den 14 september blev en svensk båt jagad iland mellan Barsebäck och Landskrona och kaparna kunde lägga beslag på båten sedan besättningen räddat sig genom att vada iland. Även längs den Halländska kusten visades sig danska kapare och kustsjöfarten oroades. Trots att danskarna gjorde sitt bästa för att oroa konvojerna kunde dessa dock i regel passera Sundet utan att lida några förluster. En större konvoj av engelska och svenska fartyg som på grund av vindförhållanden nödgades ligga utanför Malmö, kunde den 9 september nå Landskrona under eskort av åtta kanonslupar utan att oroas, för att sedan fortsätta norr ut med engelsk eskort. Även den 19 september kunde en konvoj passera utan att oroas från Dragör.

Den 19 oktober på eftermiddagen kom en konvoj på 137 svenska och engelska fartyg in i Sundet på nordlig kurs. Konvojen eskorterades av linjeskeppet Africa, mörsarfartyget Thunder och två örlogsbriggar. När den nått in i Flintrännan kastade vinden över mot sydost, vilket fick till följd att flera fartyg gick på grund utanför Saltholms östra strand. Africa hade nödgats att ankra redan i den södra delen av Flintrännan, medan den övriga eskorten följde med norrut. Konvojen hade upptäckts från Malmö under eftermiddagen, men kanonsluparna där kunde först inte löpa ut natt på grund av väder och vind. Trots mörker och regn gick 22 kanonslupar ut vid midnatt, för att möta konvojen som då inte hunnit förbi Skanör. Befälet fördes av majoren Roswall, eftersom överstelöjtnant Diedrichs var sjuk. I dagningen formerade eskadern linje och gick med god vind mot grundet Nord Flint utanför Saltholm, där man upptäckte de fartyg som stod på grund. Då danska kanonslupar siktades utanför Dragör gick Roswall dessa till möte och lyckades driva undan dem med ett fåtal skott. Roswall återvände sedan med eskadern för att biträda med bärgningen med de strandade skeppen. Vid middagstid syntes emellertid en ny dansk styrka om 19 kanonslupar och 3 mörsarfartyg närma sig från Köpenhamn. Roswall formerade linje på nytt men de danska flottiljen fortsatte sydvart mot linjeskeppet Africa, som befann sig ensamt i södra delen av Flintrännan, nu på kurs mot Malmö. När den danska flottiljen vid 15.00-tiden nått fram till Africa, gick den genast till anfall. Eftersom vinden bedarrat kunde sluparna närma sig Africa i vinklar där det stora fartygets kanoner hade svårt att nå dem. Danskarna anföll både för och akterifrån och tillfogade Africa svåra förluster. Striden pågick till mörkret tvingade danskarna att återgå till Köpenhamn. Då hade Africa förlorat 9 döda och 53 sårade, fockmasten var avskjuten, bogsprötet krossat på mitten, hela akterspegeln ramponerad och alla segel i trasor. Hon måste efter striden gå till Karlskrona för reparationer. Danskarna förlorade 28 döda och 36 sårade.

Roswall försökte under stridens gång undsätta engelsmannen, men han inte fram innan mörkrets inbrott. På natten och följande dag lyckades alla de grundstötta fartygen ta sig loss utom ett som brändes. Skärgårdseskadern återvände till Malmö och konvojen kunde fortsätta sin resa utan att oroas.

Under hösten förstärktes skärgårdseskadern, dels av 2 slupar byggda av kronan men också av flera slupar och andra fartyg som skänkts av olika städer i södra delen av landet. Malmö stad skänkte en kanonjolle och ett mörsarfartyg, Ystad skänkte en kutter, från Karlskrona och Visby kom vardera 2 kanonslupar och Västervik, Kalmar och Karlshamn skänkte vars en. Endast en av sluparna kom av olika skäl fram till Öresund innan isen lade sig.

Under resten av hösten förekom några småstrider, främst i samband med konvojers passage genom Sundet, utan större förluster. Natten mellan den 8 och 9 november tog danskarna till och med två mindre fartyg utanför inloppet till Landskrona hamn. Den 10 november blev fyra fartyg, därav två engelska kutterbriggar, anfallna av sex danska kanonslupar vid Hittarps rev norr om Hälsingborg. Den främsta kutterbriggen anfölls omedelbart, men fick hjälp av kustbatteriet vid staden, som med sin eld försökte hålla angriparna på avstånd. Den däckade kanonslupen gick ut

och anföll danskarna i flanken och så småningom kom också tre engelska kanonslupar och några bevärade barkasser från den närliggande engelska eskadern till hjälp. Danskarna tvingades dra sig tillbaka till Helsingör.

Även om förluster i strid underslutet av året var små, råkade de svenska styrkorna ut för stormar och olyckshändelser med allvarliga följder. I början av december förlorades två slupar och 10 man omkom när ett hastigt inträffat oväder drev en division kanonslupar på grund utanför Lomma. Den 4 december skadades också två mörsarfartyg i en svår storm utanför Ystad och ett tredje drevs på grund på Bornholm där dess besättning tillfångatogs. Dessa och andra ändelser bidrog till att det vid årsskiftet fanns en brist på 110 man vid styrkorna i Öresund vilket i sin tur gjorde att tre av kanonsluparna i Malmö måste kvarlämnas varje gång eskadern skulle gå ut under rodd.

Redan i november isbelades Malmö hamn och i december avstannade krigshändelserna. Den engelska eskadern, bestående av två linjeskepp, en kutterbrigg och ett transportfartyg lämnade Sundet den 22 december på grund av drivisen. Den hade då legat på Hälsingborgs redd under senhösten. Eskadern låg sedan utanför Viken, där den förstärktes med en fregatt och två kutterbrigg. Den 1 januari lämnade eskadern definitivt de svenska farvattnen.

Under januari månad ökade, trots drivisproblemet, danskarnas aktiviteter kring Ven. Den 31 december landsteg besättningar från tre danska kapare, c:a 40 man, och bemäktigade sig en livsmedelslast, som invånarna hade bärgat från en strandad jakt. Den däckade kanonslupen lyckades på grund av isen inte komma ut från Landskrona förrän följande dag, samtidigt som det kom meddelande om en ny dansk landstigning på ön. Med en förstärkt besättning och följd av en barkass från den i Landskrona liggande fregatten Fröja styrde kanonslupen mot Ven och mötte på eftermiddagen vid öns södra udde fyra kapare som nu var på återtåg. Dessa besköts och jagades så långt isen medgav. En infanteristyrka sattes iland och kvarblev i två veckor för öns försvar.

Innan Sundet frös till i mitten av januari och omöjliggjorde all skeppsfart, lyckades danskarna göra svårigheter för densamma. Särskilt en större konvoj om ett trettiotal svenska och engelska handelsfartyg led förluster när den av stark ström och drivis blev skingrad. Sju seglare ur denna konvoj kom den 7 januari drivande i isen norrut nära det danska landet och blev beskjutna från strandbatterier och Kronborg. Ett av fartygen, örlogsbriggen "Vänta lite", strök till och med flagg, men isen hindrade danskarna från att ta fartyget. Det fördes av strömmen vidare norrut in i Kattegatt, där det blev liggande vid Torekov ända till slutet av mars. Danskarna lyckades däremot ta två av handelsfartygen. Konvojeskorten försökte komma till undsättning men den svenska fregatten Camilla hindrades av isen att nå fram och drevs av strömmen in i Höllviken, där den fastnade. Den engelska korvetten Magnet gick på grund utanför Limhamn, där den kantrade och fem man omkom. Fartyget blev vrak, men en dansk starkt bemannad båt försökte senare ta sig fram till det i syfte att plundra och bränna det. Försöket avvisades dock av en postering från Limhamn som gått ombord på vraket.

Mellan mitten av januari och mitten av mars låg all stridverksamhet nere på grund av is och kyla. Under perioden avmönstrades till stora delar besättningarna och sändes hem.

Våren 1809

I början av januari började danskarna åter umgås med planer på ett anfall mot Skåne. Det hela rann så småningom ut i sanden men planerna blev kända på den svenska sidan och vissa motåtgärder företogs i form av ändrade dispositioner. Som ett led i propagandakrigföringen använde sig danskarna av små ballonger som lastade med proklamationer och som av vinden fördes in över Skåne. Minst tre sådana ballonger nådde sitt mål, men samtliga flygblad blev raskt hopsamlade och denna innovativa åtgärd fick ingen som helst framgång. Under mars månad bedömdes det danska anfallshotet ha upphört.

I december planlades stora förändringar inför våren. Kungen avsåg att låta bygga nya däckade slupar samt andra mindre fartyg och låta de öppna sluparna förstärka eskadrarna i Stockholm och Göteborg. Ganska lite av de planerade förändringarna kom dock till utförande. Den 20 februari förordnades viceamiral Stedingk åter till befälhavare för Öresundseskadern. Ordern upphävdes redan tre dagar senare av en ny, där Stedingk på grund av sjukledighet efterträddes av konteramiralen C. L. Hjelmstjerna.

Sundet hade knappt börjat bli trafikabelt i mitten av mars förrän danska kapare på nytt började sin verksamhet. Man försökte bland annat på nytt närma sig den vid Limhamn strandade engelska korvetten, men företaget misslyckades. Svenskarna höll sig som vanligt på defensiven, men engelsmännen försökte sig på ett angrepp mot den danska kusten. Natten till den 13 mars sände chefen för örloggsbriggen Charger, som låg i Landskrona, ut en slup och en barkass för att erövra några danska fartyg som låg i Nivå hamn, lastade med spannmål. Danskarna lyckades dock samla en betydande överlägsen styrka och driva undan engelsmännen, som förlorade några fångar.

Det politiska läget i riket förändrades tvärt genom statsvälvningen den 13 mars där kungen greps på Stockholms Slott och avsattes av revolterande officerare. Kungens farbror hertig Karl trädde till som riksföreståndare och utropades senare till kung. En av den nya regeringens första åtgärder var att rikta ett stilleståndsförslag till danske kungen, som dock avvisade det. Meningen med detta var att man ville få ryggen fri för att helt ägna uppmärksamheten mot Ryssland, som nu intagit Åland och som marscherat in i Västerbotten över Torne älv. Regeringen lät även avsätta fältmarskalk Toll som befälhavare för Södra armén och ersätta honom med generalmajor Mörner, senare efterträddes av översten J. H. Tawast. Upprorsmännen vågade inte riskera att ha kvar en pålitlig Gustavian som Toll i sin tjänst och han erhöll tjänstledighet även från generalguvernörsämbetet. När generalmajor Mörner övertog befälet var Öresundseskaderns rustning inte slutförd. Försvaret vilade först enbart på landstridskrafterna, vilkas styrka uppgick till omkring 6.650 man. Till denna kom fästningsbesättningarnas sammanlagda styrka om 1.900 man. Öresundseskadern blev inte operationsfärdig förrän i början av maj. Den bestod då av 32 kanonslupar, indelade i tre bataljoner, en av dem var nu försedd med nybyggda däckade kanonslupar.

Sommaren och hösten

När stilleståndsförslaget till Danmark avvisats riktade Regeringen en begäran om hjälp till England. Man ville få engelska flottans understöd för försvaret av Öresund och Skåne, vilket också utlovades. Den 16 april ankom konteramiral Bertie med två linjeskepp till Landskrona och den omedelbara faran för en dansk landstigning var överstånden. Från denna tidpunkt till årets slut höll engelsmännen starka krafter i Öresund, Bälten och södra Östersjön. I slutet av maj övertog engelsmännen helt ansvaret för skyddet av södra Sveriges kuster och frigjorde därmed Öresundseskadern som avgick till Stockholms skärgård den 14 juli, för att förstärka skyddet av huvudstaden inför ett väntat ryskt anfall från Åland. En stor engelsk flotta under amiral Saumarez med 15 slagskepp ankrade utanför Karlskrona i början av juni, för att därefter avsegla och blockera den ryska flottan i finska viken. Det visade sig emellertid att de engelska fartygen kring Öresund inte räckte till att skydda konvojtrafiken från de aktiva danska styrkorna, varför man omgrupperade 22 kanonslupar från Göteborgseskadern till Sundet. Dessa var nådde fram den 10 augusti och grupperades med en division vardera i Hälsingborg, Landskrona och Malmö. Denna gruppering bibehölls under återstoden av kriget. I förening med de engelska fartygen lyckades man nu freda konvojerna under sommaren. Endast några smärre skärmyttslingar förekom.

Även Södra armén uttunnades till förmån för norra och mellersta delarna av landet samt användes som förstärkningsmanskaper vid flotta. Efter Öresundseskaderns avseglig kvarstod bara c:a 1.000 man infanteri samt fästningsbesättningarna under Tawasts befäl.

Efter den misslyckade svenska expeditionen till Västerbotten inleddes fredsförhandlingar med ryssarna i Fredrikshamn den 14 augusti och den 17 september undertecknades freden i Fredrikshamn. Finland och Åland var förlorat för den svenska Kronan.

Efter fredsslutet med Ryssland var freden med Danmark endast en formsak. Den undertecknades i Jönköping den 10 december och föregicks av en stillestånd som ingicks den 12 november.

I mitten av november inleddes demobiliseringen med att de indelta kavalleriregementena hemsändes. Den 26 november hemförlovades det skånska lantvärnet, kust och fältbatterier indrogs och de värvade regementena, Konungens eget värvade regemente, Mörnerska husarregementet och Vendes artilleriregemente övertog garnisonstjänsten i landskapet. Den 25 december var Södra armén slutligen upplöst. Den 19 oktober avgick den däckade kanonslupsbataljonen som sista förband ur Öresundseskadern från Stockholms skärgård, men skingrades av storm under hemfärden. De första fartygen anlände till Landskrona den 27 november och såväl dessa som fartygen ur Göteborgseskadern lades upp i Malmö och Landskrona, varefter besättningarna hemförlovades.

Avslutning

Fred med Frankrike slöts inte förrän 1810. En av följderna med denna fred var att Sverige tvingades in i kontinentalsystemet, som var avsett att avskära England från handel med resten av Europa. Sverige tvingades 1811 även förklara England krig, men ingen av kontrahenterna ingav sig i några stridshandlingar. Danmark och Sverige fick på grund av detta uppleva en kort tid av allians. Allteftersom den nyvalde kronprins Karl Johans politik blivit allt mer ryskvänlig, försämrades relationerna med Frankrike och i början av 1812 besatte Napoleons trupper åter Svenska Pommern. Detta ledde till att Sverige på våren 1812 slöt fred med England och 1813 anslöt sig till den stora koalitionen mot Napoleon. Danmark stod däremot kvar vid kejsarens sida och kom åter i krig mot Sverige. Under 1811-12 var en svensk Öresundseskader åter rustad, men några krigshandlingar förekom som sagt inte. Under hösten 1813 förekom strider mellan Svenska och Danska kanonslupar, men nu av mindre omfattning än kriget 1808-09. Det svenska angreppet mot Danmark kom denna gång, som så ofta förr, söderifrån och avslutades med fred i Kiel 1814. Redan 1810 hade eskaderdivisionen i Landskrona omgrupperats till Göteborg och 1812 lämnades Malmö, även om tillfälliga grupperingar förekom senare.

Om man skall försöka sig på en bedömning av de svenska kanonsluparnas verksamhet i Öresund kan man kanske finna fog för kung Gustav Adolfs uppfattning om bristande initiativkraft. Å andra sidan kan man säga att eskadern löst sin huvuduppgift, konvojeskort och avvärjande av eventuella landstigningsförsök, på ett tillfredställande sätt. Man skall kanske inte förvånas över att Skärgårdsflottan inte hade stora framgångar i farvatten som saknade skärgård.

Litteraturhänvisningar

Det är inte mycket skrivet om de händelser som uppsatsen behandlar. Huvudkällan är *Sveriges krig 1808 och 1809*, det s.k. Generalstabsverket, utgivet 1890-1922. Här har främst använts band I, VII och XI. En i viss mån användbar källa är även *Sveriges krig med Danmark och Norge 1808 och 1809*, av C. Meijer, Stockholm 1867, även om denna bok är

starkt ålderstigen. Ett modernare verk som innehåller flera uppsatser om den behandlade perioden är *Öresunds strategiska rolle i et historiskt perspektiv*, utgiven 1988 som ett resultat av ett symposium hållet 1996. I skrivande stund förbereds utgivandet av ett verk om Arméns flotta av universitetslektor Hans Norman. Boken är ett resultat av ett forskningsprojekt vid Historiska institutionen vid Uppsala Universitet. Hans Norman har även författat en artikel om arméns flotta i boken *Kriget kring Kvarnen*, Vasa 1999. För vidare studier hänvisas till det rika arkivmaterial som förvras på Krigsarkivet i Stockholm.